

Forskningsstrategi for Odense Bys Museer 2017-2021

Odense Bys Museer er et forskende museum. Museumsloven fastslår, at statsanerkendte museer har en forskningsforpligtigelse, og i forlængelse heraf har Slots- og Kulturstyrelsen opstillet specifikke krav til de arkæologiske museers forskning. Odense Bys Museers ambitionsniveau på forskningsområdet er dog højere end opfyldelsen af formelle krav. Forskning har en værdi i sig selv, da det skaber ny viden om museets emnemæssige og geografiske ansvarsområder og markerer museets position som en videns- og kulturinstitution af national betydning. Samtidig indgår forskningen i en vigtig vekselvirkning med museets andre hovedopgaver ved at levere viden til og få væsentlige faglige input fra formidling, indsamling, bevaring, registrering og kulturarvsforvaltning. Forskning i kulturhistorien og kulturarven bidrager til forståelsen af fortid og nutid. Kulturarv skal her forstås bredt som kulturarv i museets varetægt i form af samlinger, arkiver og bygninger, den lokale og regionale fysiske kulturarv i kulturlandskabet og bymiljøer samt den nationale og globale kulturarv såsom H.C. Andersens værker. Forskningen skal ske i tæt kontakt med det omkringliggende samfund. Da museet råder over en bred palette af muligheder for forskningsformidling er der gode forudsætninger for at delagtiggøre resten af samfundet i de opnåede indsigter og perspektiver.

Formål

Det er Odense Bys Museers ambition at markere sig som en af landets førende, forskende kulturinstitutioner med en nationalt og internationalt anerkendt forskningsprofil inden for de to forskningsfelter defineret i strategiens forskningsprogrammer. Formålet med forskningsstrategien er for det første en langsigtet, fortsat udvikling af forskningens kvalitet og omfang, og for det andet en målretning af forskningen, så den indgår i det samlede museums udvikling og vision. Det betyder at forskningen skal være relateret til museets virke og have samfundsmæssig relevans med perspektiv til nutiden. Forskningsstrategien skal skabe rammerne for museets forskningsindsats ved at definere organiseringen, anvisne finansieringskilder, opstille konkrete kvantitative mål og prioritere forskningsområder. Målretningen mod bestemte emneområder sker for at opnå tilstrækkelig faglig tyngde inden for udvalgte områder, således det er muligt at opbygge egentlige forskningsmiljøer med potentiale for faglig udveksling og direkte samarbejder mellem museets medarbejdere. Samtidig vil det være en rettesnor i prioriteringen af relevante netværkssamarbejder og eksterne samarbejdspartnere.

Definition af forskning

Kulturministeriets rapport *Forskningsstrategi for Kulturministeriets område* (2009) har i en årrække været udgangspunktet for Odense Bys Museers strategiske arbejde med forskning. Rapporten anbefaler forskende kulturinstitutioner at formulere en langsigtet forskningsstrategi og i den forbindelse overveje, hvilke aktiviteter der understøtter institutionernes formål og aktuelle mål, hvilke forskningsaktiviteter der kan og bør opnå eksternt støtte, og hvilke samarbejder, der kan fremme dette. Rapporten præciserer også, at kulturinstitutioner, herunder museer, bør rette sig efter et alment forskningsbegreb for derved at kunne indgå i konkurrencen om forskningsmidler på lige fod med andre forskningsinstitutioner. Odense Bys Museer anerkender rapportens definition af forskning formuleret ud fra dimensionerne *originalitet*, *transparens* og *gyldighed*.

Originalitet: at forskningen udvikler ny viden, indsigt og erkendelse.

- udvikling af nye metoder, modeller, begreber og teorier
- anvendelse af allerede eksisterende forskningsresultater og -metoder i nye sammenhænge

- fremstilling af nye eller væsentlige forbedringer af eksisterende materialer, produkter, processer, teknikker og metoder, systemer eller tjenester.

Transparens: anvendelse af relevante metoder og teoridannelser

- Forskningsarbejdet skal objektiviseres gennem anvendelse af de for forskningsområdet relevante metoder og teoridannelser. Eventuelle metodologiske afvigelser eller videreudviklinger i det enkelte forskningsarbejde skal være veldokumenterede, velargumenterede og relevante i forhold til forskningsområdets egne standarder.

Gyldighed: redegørelse for arbejdets forhold til relevante vidensområder

- Forskningsarbejdet skal kunne redegøre for sit forhold til relevante vidensområder, og det skal fremstilles, så det er tilgængeligt for fagfællebedømmelse (peer review).

Hidtidig forskning ved Odense Bys Museer

Odense Bys Museer har en stolt tradition for forskning. Kvaliteten har generelt været høj, og det taler for sig selv, at museet over årene har fostret ph.d.-afhandlinger og disputater såvel som professorer. Forskningen er publiceret i forskellige sammenhænge spændende fra mindre artikler til omfattende flerbindsmonografier. En ret betydelig del er publiceret på eget forlag og i årsskrifterne *Fynske Minder* og *Anderseniana*.

Museet iværksatte i 2011 en systematisk satsning på forskning, der mandede ud i formuleringen af en forskningsstrategi for perioden 2012-2016 for fagområderne historie og arkæologi, og i løbet af de følgende år blev den suppleret med fagområderne H.C. Andersen og mediehistorie efter fusionen med Mediemuseet i 2013. Forskningsstrategien 2012-16 havde som mål 1) formulering af et forskningsprogram, 2) ansøgning og bevilling af større forskningsprojekter i samarbejde med andre relevante institutioner, 3) ph.d.- og post.doc.-forløb, 4) opfølgning på forskningens kvalitet og 5) kvantitative publiceringsmål. Overordnet har arbejdet med strategien være succesfuldt, da alle de opstillede mål blev opfyldt. Formuleringen af en forskningsstrategi, systematisering af forskningsindsatsen og universitetssamarbejder betød, at museet var parat til at udnytte mulighederne når nye finansieringskilder åbnede sig (fx Kulturministeriets Forskningspulje og Velux-fondens museumssatsning). I løbet af perioden 2012-16 blev et større forskningsprojekt afviklet og tre blev bevilget og påbegyndt med afslutning i henholdsvis 2019 og 2020. Antallet af medarbejdere med formelle forskningskompetencer i form af en gennemført ph.d.-uddannelse blev væsentligt forøget med aflevering af 6 ph.d.-afhandlinger, 2 endnu igangværende forløb primo 2017, og derudover er der sket en rekruttering af medarbejdere med ph.d.-grad. I 2017 er antallet af medarbejdere ved museet med ph.d.-grad oppe på 10, og derved er alle relevante fagområder dækket.

For at skabe en formel ramme om forskningsarbejdet inden for historie og arkæologi oprettede Odense Bys Museer i 2016 forskningscentret CENTRUM med en dedikeret stilling som forskningscenterleder. Centret huser en række større forskningsprojekter og udgiver en fagfællebedømt skriftserie. På H.C. Andersen-området har Odense Bys Museer indgået en aftale om formaliseret forskningsamarbejde med H.C. Andersen Centret på Syddansk Universitet, der bl.a. omfatter en delestilling, netværksdannelse, samarbejde om konkrete projekter og planer om et fælles fagfællebedømt tidsskrift.

Strategisk arbejde med forskning er en langsigtet proces. Indsatsen i perioden 2012-16 har således været fokuseret på at opbygge de formelle forskningskompetencer, skabe samarbejdsrelationer, oprette forskningscentret CENTRUM og opnå bevilling til adskillige større projekter inden for strategiens satsningsområder. Forskningsstrategien for 2017-21 skal fastholde og bygge videre på de opnåede resultater. Denne strategi er således en videreudvikling af den hidtidige sammenskrivet med flere selvstændige delstrategier og forskningsprogrammer. Den nye strategi fokuserer museets forskning yderligere og opstiller samtidig nye målsætninger for perioden.

Fagområder

Forskningsstrategien omhandler primært to områder. For det første en samlet kulturhistorisk satsning omfattende arkæologi og historie (nyere tid), herunder mediehistorie. For det andet H.C. Andersens værk. De to forskningsområders overordnede forskningsmæssige ramme og prioritering defineres i to forskningsprogrammer nedenfor. Odense Bys Museer ønsker at opbygge og fastholde levende forskningsmiljøer på de to områder, for arkæologi og histories vedkommende samlet af Forskningscentret CENTRUM, og på H.C. Andersen-området gennem samarbejdet med H.C. Andersen Centret ved Syddansk Universitet. Forskningsprogrammerne definerer museets forskningsmæssige satsning med ambition om at opnå en nationalt og internationalt anerkendt forskningsprofil.

Inden for museets øvrige områder såsom Carl Nielsens liv og værk, konservering, formidling og almen museologi kan forskning anvendes til at opbygge fagviden, opnå en refleksiv praksis og bidrage til udvikling af nye metoder og tilgange gennem afprøvning og evaluering. Forskning inden for disse områder vil være relateret direkte til museets virke og primært foregå som individuelle projekter, eventuelt som deltager i eksterne samarbejdspartneres projekter.

Organisering og finansiering

Ansvar for museets forskning er organisatorisk placeret i afdelingen Kulturarv under kulturarvschefen og varetages af museets forskningsudvalg. Afdelingen omfatter ved indgangen til 2017 20 faste akademiske medarbejdere, hvoraf 8 har ph.d.-grad inden for henholdsvis arkæologi, historie og H.C. Andersen. For at fremme integration af forskningen i museets arbejde og fastholde erhvervet viden og kompetencer er det et mål, at en væsentlig del af forskningen udføres af faste medarbejdere. Efter behov og mulighed kan der dog også tilknyttes nye talenter eller specialkompetencer på ad hoc basis.

Et fagligt personale med kvalifikationer på ph.d. niveau vurderes som værende en nødvendighed for deltagelse i større forskningsprojekter og tiltrækning af forskningsmidler. Antallet af medarbejdere med ph.d.-grad vil løbende forandres i takt med færdiggørelse af ph.d.-forløb, ansættelser og fratrædelser. Det er museets mål kontinuerligt at have medarbejdere på ph.d.-niveau som minimum til dækning af fagområderne under de to forskningsprogrammer. Museet ønsker fortsat aktivt at fremme ph.d.-projekter og har som målsætning, at der altid i gennemsnit er én medarbejder i ph.d.-forløb. Museet ønsker at personale, der udfører forskning, løbende kan udvikle og kvalificere sig og vil derfor ligeledes fremme post.doc.-projekter under forskningsprogrammerne.

Finansieringen af forskningen sker hovedsageligt gennem bevillinger fra statslige puljemidler under Kulturministeriet og Danmarks Frie Forskningsfond samt almennyttige fonde. Normerede medarbejdere i Kulturarv kan udføre mindre forskningsopgaver inden for rammerne af deres arbejdsplan. Museet anbefaler dog, at også forskningsprojekter med en eller få deltagere udføres i regi af en forskningsbevilling, da

ansøgning og bevilling fordrer en klar projektformulering og giver bedre muligheder for netværksdannelse gennem deltagelse i relevante konferencer og seminarer. Større forskningsprojekter, der involverer flere af museets forskende medarbejdere og eksterne samarbejdspartnere, er kun mulige at realisere med ekstern bevilling fra en statslig pulje, en almennyttig fond eller lignende.

Forskningsudvalg

Odense Bys Museer nedsatte i 2012 et forskningsudvalg med henblik på løbende at følge op på og udvikle forskningsstrategien samt medvirke til, at strategien udmøntes i konkrete projekter. Det er udvalgets opgave løbende at diskutere og medvirke til fastholdelse af strategiens hovedmål i perioden samt at rådgive i forbindelse med projekter, deres finansiering og forhold til andre relevante samarbejdspartnere. Ved iværksættelse af forskningsprojekter ved Odense Bys Museer kan udvalget rådgive for at sikre kvaliteten af det pågældende projekt.

Forskningsudvalget nedsættes med godkendelse fra chefgruppen for en femårig periode og består af op til seks interne medlemmer samt tre eksterne medlemmer. De eksterne medlemmer skal have akademisk kompetence relateret til museets fagområder og forskningsprogrammer. En forsker fra Syddansk Universitet, der er museets lokale universitære samarbejdspartner, skal være repræsenteret i udvalget, og det er ønskeligt, at udvalget også har deltagelse fra en institution uden for Danmark for at fremme den internationale dimension.

De eksterne medlemmer deltager i et årligt møde, hvor museets afsluttede og aktuelle forskningsprojekter afrapporteres og fremtidsplaner diskuteres. Desuden kan udvalgets eksterne medlemmer løbende informeres om projekter og forhold af relevans for udvalgets arbejde. Møder indkaldes af udvalgets formand, og der føres referat.

Publicering og publiceringsmål

Publicering af forskningsresultater skal foregå i danske eller internationalt anerkendte tidsskrifter, antologier på anerkendte akademiske forlag eller i form af monografier. Publicering af forskningsresultater bør finde sted i fagfællebedømte medier, der lever op til kravene for anonym *peer-review*. For monografier gælder, at disse som hovedregel publiceres på eksterne, anerkendte akademiske forlag.

Odense Bys Museer følger definitionen af en forskningspublikation i Uddannelses- og forskningsministeriets rapport *Retningslinjer for forskningsregistrering til Den Bibliometriske Forskningsindikator* (2017), der opstiller følgende krav: 1) publikationen skal præsentere ny viden 2) den skal være produkt af en forskningsindsats og 3) være fagfællebedømt.

Museets publicering inden for arkæologi og historie (fra 2013 inklusiv mediehistorie) har i perioden 2012-16 omfattet 53 fagfællebedømte artikler og antologibidrag, hvortil kommer syv ph.d.-afhandlinger og større monografier. Tendensen i publiceringen har været stigende gennem perioden fra 7 til 14 årlige artikler. Museet finder det vigtigt at empiri og forskningsresultater fra Danmark også præsenteres for det internationale forskermiljø. Andelen af engelsksprogede artikler har varieret fra år til år, men for hele periodens vedkommende ligger på ca. 40%. Seks artikler er publiceret i tidsskrifter eller på forlag kategoriseret som niveau 2, det højeste akademiske niveau, af et ekspertudvalg under Uddannelses- og Forskningsministeriet.

Fagfællebedømte publikationer for arkæologi og historie

	2012	2013	2014	2015	2016	I alt
Tidsskriftsartikler og antologibidrag på dansk	2	4	6	7	13	32
Tidsskriftsartikler og antologibidrag på engelsk	5	5	5	5	1	21
Heraf i niveau 2 tidsskrifter/forlag	1	0	3	2	0	6
Monografier og ph.d.-afhandlinger	2	1	0	2	2	7

Antallet af publikationer er opgjort på basis af udgivne artikler helt eller delvist forfattet af medarbejdere ved Odense Bys Museer. Publikationer af eksterne forskere finansieret af museets forskningsbevillinger er ikke medregnet.

På H.C. Andersen-området er medarbejderressourcerne mere begrænsede og derfor er antallet af publikationer mindre og varierende fra år til år. I årene 2014-16 er der publiceret i alt fem fagfællebedømte artikler, heraf to på engelsk og en i et niveau 2 tidsskrift.

For forskningsprogrammet under historie og arkæologi opstilles følgende mål for den femårige periode 2017-2021:

- Mindst 35 fagfællebedømte artikler i anerkendte tidsskrifter eller forskningsantologier
- Mindst 25% af publikationerne er engelsksprogede.
- Mindst 3 artikler udgivet i niveau 2 tidsskrift/bogserie eller på et niveau 2 forlag.
- Mindst 2 monografier eller ph.d.-afhandlinger

For forskningsprogrammet H.C. Andersens værk opstilles følgende mål for den femårige periode 2017-2021:

- Mindst 5 fagfællebedømte artikler i anerkendte tidsskrifter eller forskningsantologier
- Mindst 20% af publikationerne er engelsksprogede.
- Mindst 1 artikler udgivet i niveau 2 tidsskrift/bogserie eller på et niveau 2 forlag.
- Mindst 1 monografier eller ph.d.-afhandlinger

Forskningsformidling

Formidling af forskningsresultater er en vigtig del af museets værdikæde og et væsentligt parameter for integrationen i museets samlede virke. Det er en generel styrke ved forskning på museerne, at de forskende medarbejdere har god kontakt til den almene offentlighed. Gennem forskningsformidlingen tilgængeliggør og aktualiserer museet den lokale og nationale kulturarv for en bred gruppe og bidrager derved til styrkelse af den historiske og stedbundne identitetsdannelse.

Det er derfor et krav, at forskningsresultater fra Odense Bys Museer skal offentliggøres og være alment tilgængelige for et bredere publikum end alene fagfæller. Ved alle større forskningsprojekter skal en plan for formidling af forskningen indgå i projektbeskrivelsen, hvor valget af de rette former og kanaler overvejes. Som eksempler på kanaler for forskningsformidling kan følgende nævnes i ikke prioriteret rækkefølge: 1) de mundtlige kanaler som foredrag, byvandring og undervisning, 2) de skriftlige som museets årbog, lokalårboer og andre populære artikler og bøger, 3) gennem presseomtale og kronikker i lokale og nationale medier, 4) udstillinger på museet, 5) ved formidlingsevents på museet eller anden sammenhæng som HCA Festivals, Forskningens Døgn etc. 6) digitalt via museets hjemmeside, en blog, Historisk Atlas, Facebook, Youtube og andre sociale medier.

Forskningsresultater akkumuleret over årene udgør en fond af viden om ansvarsområderne og samlingen. Derfor prioriterer museet at gøre artikler fra tidligere årgange af museets årbøger som *Odense Bys Museer/Fynske Minder* og *Anderseniana* tilgængelig i digital form.

Årlig afrapportering

Forskningsudvalgets interne medlemmer udarbejder en årlig afrapportering af årets forskning på baggrund af indberetninger fra alle museets forskende medarbejdere. Årsrapporten fremlægges for forskningsudvalgets eksterne medlemmer og videresendes derefter til chefmødet. Nøgledata fra forskningsudvalgets årsrapport indgår i museets ledelsesberetning.

Forskningsprogrammer

Museets forskningsprogrammer definerer de prioriterede forskningstemaer i perioden 2017-21. Forskningsprogrammerne skal opfattes som dynamiske og som en del af en løbende proces. De vil være under udvikling blandt andet i samspil med formuleringen og bevillingen af større forskningsprojekter.

Forskningsprogrammet CENTRUM - fælles forskningssatsning for arkæologi og historie

Ved formuleringen af forskningsstrategien i 2012 så museet det som en særlig relevant faglig udfordring at bringe fagområderne arkæologi og historie sammen i en fælles, tværfaglig forskningssatsning. Dette greb har vist sig yderst frugtbart og er siden videreudviklet med oprettelsen af forskningscentret CENTRUM. Den fælles forskningssatsning har dels ført til konkrete tværfaglige projekter om middelalderen, der har omfattet arkæologer som historikere, dels til parallelle forskningsprojekter forenet i udforskningen af et fælles tema inden for en lang kronologisk ramme. Det har skabt mulighed for en stærk samfundsmæssig relevans.

I 2017 er tre store projekter med samme overordnede tema således i gang med afslutning i 2019 og 2020. Museet forsætter derfor i de kommende år sin satsning på et fælles forskningsprogram for arkæologi og historie med fokus på centralitet og centre i tværfaglig belysning.

Verdens befolkning bevæger sig i disse år mod de større centre og overalt synes centralisering at være dagens orden. Mange centre – byer og før det centralpladser – har været centrale i mange århundreder, men i et længere tidsperspektiv, der både inddrager de historiske og arkæologiske perioder, kan det iagttages, hvordan centre dannes, forandres og forsvinder. Det er disse forandringsprocesser og faktorerne bag dem, som et tværfagligt forskningsprogram om centralitetens arkæologi og historie skal stille skarpt på. Centre rummer nogle interessante spørgsmål på tværs af de kronologiske perioder. I centrene har betydningen af og sammenhængen mellem den fysiske beliggenhed, den specialiserede bebyggelse, de socio-økonomiske strukturer og de mentale lag af mening, viden og magt været stærkest. Centrene har været omdrejningspunkter for samfundets økonomi og meningsskabelse på lokalt og regionalt plan og forbindelsesled til den større verden.

Programmet vil med fokus på stedets betydning belyse, hvordan skiftende tiders forestillinger om centralitet har sat sig fysiske spor i landskabet samt hvordan de fysiske og materielle rammer – hvad enten de er natur- eller menneskeskabte – igen har medvirket til at forme livet i og opfattelsen af centrale steder. Gennem komparative studier af en række centrale steder på tværs af tid, herunder Odense, er det programmets formål at opnå nye erkendelser om de faktorer, der gennem tiden har fået folk, aktiviteter og

funktioner til at fortættes på bestemte steder og agere som vigtige samlingspunkter for det omkringliggende samfund.

Forskningscentret CENTRUM vil i de kommende år fokusere på temaet 'Urbane transformationer'. Temaet retter forskningsinteressen mod de strukturelle og mentale aspekter af byers forandring over tid; hvordan byens funktioner, fysiske landskab og forestillingsverden kontinuerligt har formet og omformet hinanden. Programmet behandler magtens institutioner og personkreds såvel som hverdagens liv og praksisser som definerende for byens udvikling. Udgangspunktet er Odense, men analyserne relateres i alle tilfælde til generelle forskningsspørgsmål. Forskningsprogrammet spiller ind i et internationalt forskningsfelt og vil med sit lange kronologiske sigte og tværvidevidenskabelige tilgang kunne illustrere en række nye aspekter. Med temaet byens transformationer anlægges et nyt perspektiv, hvor fokus ikke er på kontinuitet eller brud, men på processuelle forandringer i urbaniseringens funktioner, former og udtryk.

Forskningsprogrammet H.C. Andersens værk

Udviklingen af en forskningsstrategi for H.C. Andersen-området sker i samarbejde med H.C. Andersen-centret ved Syddansk Universitet. Forskningsområdet inden for H.C. Andersen-studier er bredt og mangefacetteret og indbefatter litterære studier, billedkunstneriske studier, kultur- og personalhistorie, oversættelses- og illustrationsstudier. Herudover er H.C. Andersens betydning som globalt ikon og som litterær kulturarv et nyttilkommet forskningsområde.

Odense Bys Museer har hidtil primært forsket i H.C. Andersen som menneske og digter med udgangspunkt i museets arkiver samt den materielle kulturarv, der knytter sig til digterens værk og liv såsom manuskripter, klip, tegninger, billedbøger, personlige genstande med mere samt det historiske rum, digteren har levet i. I den henseende har der hersket et mangeårigt og tæt samarbejde mellem Odense Bys Museer og Det Kongelige Bibliotek, et samarbejde, der blev indledt gennem museumsdirektør Svend Larsen (1905-64) og førstebibliotekar ved Det Kongelige Bibliotek Helge Topsøe-Jensen (1896-1976).

Odense Bys Museers omfangsrige og helt enestående H.C. Andersen-samling og forfatterens barndoms(by)landskab danner et naturligt omdrejningspunkt for museets forskning og forskningsformidling. Med tiden er nye forskningsfelter dukket op, så som traditionshistorie og en museologisk udforskning af værkets formidlingsmæssige potentialer. I forhold til samarbejde med universitetsforskere markerer Odense Bys Museer sig med dets store samling, som betragtes som en væsentlig styrke og ressource.

I de kommende år ønsker Odense Bys Museer at fokusere på *H.C. Andersens værk* gennem grundforskning, æstetiske studier og museologiske undersøgelser af formidlingspraksisser.

Odense Bys Museers og H.C. Andersen Centrets forskning og forskningsplaner lader sig overordnet beskrive ved nogle særlige temaer, som vedrører såvel den litteratur- og tekstvidenskabelige som den kulturvidenskabelige forskning. Her lægges også særlig fokus på det, der kan forbinde tekst og kulturel betydning samt litteraturanalyse med analyse af et kulturokonomisk ikon. Temaerne er:

- Opbruddet/mønsterbruddet
- Stedet og stedets betydning
- Tingen og tingenes liv
- Bevægelsen/rejsen

- Kreativiteten/fantasien
- Kulturel ”glokalisering” og forestillinger om autenticitet
- Litterær arvsturisme, byers branding med kunstnerpersonligheder

Det frugtbare ved samarbejdet mellem Odense Bys Museers og Syddansk Universitets forskning er, at en lang række forhold kan føjes sammen. Museets forskning tager fortrinsvis udgangspunkt i samlingerne, det vil sige den materielle kulturarv og arkivalier, mens Syddansk Universitets forskere fortrinsvis vægter de æstetiske studier. Denne dynamik mellem æstetiske og materialhistoriske studier vil indgå som hjørnesten i det fortsatte samarbejde. Museum og universitet mødes også om en fælles interesse for at opdyrke et nyt forskningsområde, der undersøger H.C. Andersens betydning som internationalt *brand*, som betydnings-ikon og som *global literary heritage*.

Senest revideret 18/5 2020, Jens Toftgaard